

La pedagogia de Ferrer i Guàrdia

Albert Lladó, albert@edicat.cat

L'any que ve, a l'octubre, farà cent anys que el pedagog llibertari Francesc Ferrer i Guàrdia va ser afusellat a Montjuïc, acusat - injustament - de ser l'impulsor de la Setmana Tràgica que va tenir lloc a Barcelona. Per reivindicar la seva figura, i recordar com entenia l'Educació, s'estan preparant diversos actes públics. De moment, a més, el Congrés de Diputats ha aprovat donar suport a les diverses activitats que s'organitzin. Però qui era realment Ferrer i Guàrdia? Un boig? Un visionari? Un amant de la llibertat?

Educació catòlica

Francesc Ferrer i Guàrdia va néixer a Alella, el 10 de gener de 1859, en mig d'una família de propietaris rurals, molt catòlics i monàrquics. Aquesta era la seva educació, en escoles religioses, fins que als 13 anys acusa el capellà del seu poble d'intromissió en assumptes familiars. El seu pare, com a càstig, l'envia a Barcelona a treballar. Però, com molts càstigs, aquesta decisió aconsegueix tot el contrari d'allò que es buscava. El jove Ferrer i Guàrdia entra en contacte amb els ideals republicans - de mans del seu propi cap, un comerciant de farina convençudament anticlerical, que l'apunta a classes nocturnes- i comença a freqüentar l'Ateneu Obrer.

El tren i l'arribada a París

Anys després, ja amb una consciència social molt formada, comença a treballar com a revisor de tren en el trajecte Barcelona-Cerbère. Un lloc on arriba el 1883 i que aprofita per fer de missatger del líder republicà Ruiz Zorrilla, que es troba exiliat a França. A la mateixa feina, coneix la seva primera dona, Teresa Sanmartí, amb qui marxa a París dos anys després, i amb qui tindrà tres fills. A la capital francesa, a part de ser comerciant de vins, obre un petit restaurant al carrer du Pont Neuf. Són anys durs, de pobresa.

Un viatge cap a l'anarquisme

El 1889 es dedica a fer classes de castellà, a part de ser secretari sense sou de Ruiz Zorrilla, i tres anys més tard es separa de la seva dona. Coneix la mestra lliurepensadora Leopoldine Bonnard -amb qui es torna a casar el 1899 - i recorren Europa. Però no van sols. Els acompanya una alumna - rica i catòlica - anomenada Jeanne Ernestine Meunier. Aquesta mor i

deixa tota la seva herència - que havia d'anar en un principi a l'Església - a Ferrer i Guàrdia per a què desenvolupi el projecte de què tant li ha parlat. Vol una escola racional, laica, sense exàmens, on l'alumne creixi sense pressions, sense premis ni càstigs, i es desenvolupi amb lectures sobre ciència i humanisme. Ara, amb els diners que li ha deixat Meunier, la utopia és possible.

L'Escola Moderna

Barcelona. Carrer Bailén número 56. Any 1901. Es crea l'Escola Moderna, el gran projecte del ja anarquista d'Alcella, que serà una referència a tot Europa. Els estudiants són autònoms i es formen a través de l'autodisciplina. Visiten fàbriques i coneixen la realitat dels obrers. Escriuen al butlletí que edita la pròpia escola i, a través de mètodes pedagògics moderns, es pretén educar a ciutadans que pensin per ells mateixos. En pocs anys, l'èxit és tan evident que molesta els sectors més conservadors. El 1906 hi ha 36 escoles relacionades, directament o indirectament, amb el projecte. Més de 1.000 alumnes ja segueixen el mètode racionalista. Però, de cop, un fet inesperat ho canvia tot. Ja tenen l'excusa.

L'atemptat de Mateu Morral

El 31 de maig de 1906 té lloc, a Madrid, la boda entre Alfons XIII i Victoria Eugenia. Quan la comitiva passa pel número 88 de la Calle Mayor, cau una bomba des d'un balcó. Als reis no els passa res, però moren 26 persones. L'autor de la massacre és Mateu Morral, antic bibliotecari i traductor de l'Escola Moderna. En dos dies, el descobreixen i es suïcida. Però totes les mirades van al mateix lloc: Ferrer i Guàrdia. El detenen, acusat de complicitat, i ingressa un any a la presó Modelo de Madrid però, per falta de proves, han d'alliberar-lo. Però res és el mateix. Es tanca l'escola - que mai es torna a obrir - i marxa de nou a França. Poc més tard, a Bèlgica.

La Lliga Internacional

A Brusselles, funda la Lliga Internacional per l'Educació Racional de la Infantesa, junt amb altres personalitats. El president d'honor és Anatole France. El 1908 edita la revista L'Ecole rénovée i, a París, reprèn l'edició del butlletí de l'Escola Moderna

La Setmana més Tràgica

Barcelona és un polvorí. Espanya, el 1909, ha començat la guerra amb Marroc i necessita reclutar més soldats. Només hi van els reservistes més pobres, ja que amb una quota els més adinerats es poden salvar. Això provoca grans disturbis a la Ciutat Comtal que acaba amb esglésies cremades i actes salvatges. El conflicte agafa a Ferrer i Guàrdia a Barcelona i les autoritats ho aprofiten per acusar-lo de ser l'instigador de les revoltes. Tot i les manifestacions que es fan a diverses ciutats europees, és declarat culpable. El 13 d'octubre de 1909 és afusellat al castell de Montjuïc. Però les seves idees, i l'amor a la llibertat per les quals va lluitar sempre, són eternes. No moren amb un dispar. Ni amb dos. Ni amb tres. Només amb l'oblit, i per això la vital importància de fer memòria i commemorar el proper 2009 com l'Any Francesc Ferrer i Guàrdia.

Per a més informació:

Si vols saber més de la figura de Francesc Ferrer i Guàrdia, pots visitar el web de la Fundació que porta el seu nom, creada el 1987, que treballa per l'estudi sobre temes de joventut, transformació social a través de l'escola i la defensa dels drets universals. També hi podreu consultar els actes previstos pel centenari de la seva mort.

<http://www.laic.org>